

Wstęp.

Pola rozważań teoretycznych, badawczych i praktycznych nad edukacją jutra

Realizacja tematów proponowanych do podjęcia na XXIV Tatrzańskim Sympozjum Naukowym *Edukacja jutra* związana jest zarówno z analizami teoretycznymi oraz informacjami na temat wyników empirycznych badań ilościowych i jakościowych, jak i stanowiskami autorskimi odnoszącymi się do praktyki edukacyjnej. Edukacja jest tu pojmowana w szerokim wymiarze znaczeniowym: kształcenia (obejmującego zarówno nauczanie związane z opanowywaniem wiadomości i umiejętności, jak i wychowanie umysłowe, na które składają się przede wszystkim rozwijanie myślenia twórczego i krytycznego, kształtowanie postaw poznawczych uczniów w każdym wieku rozwojowym), wychowania (wychowania moralnego związanego z wychowaniem społecznym, wychowania estetycznego, wychowania zdrowotnego – w tym wychowania fizycznego), opieki, animacji społecznej i kulturowej, profilaktyki. Na tak dużej płaszczyźnie edukacji istotne są zarówno głosy teoretyków i badaczy naukowych, jak i praktyków. Głosy te po części stanowią rozwój licznych wątków poznawczych występujących na seminariach i sympozjach realizowanych już przez 23 lata w ramach tatrzańskich konferencji naukowych zainicjowanych przez prof. dr. hab. dr. h.c. Kazimierza Denka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i przez wiele lat przez tego Uczzonego kierowanych. Konferencje realizowane w toku wielu lat, zorganizowane wpięrcz jako kameralne spotkania i debaty naukowe, rozrastały się i przybrały formę sympozjów skupiających liczne grona teoretyków i praktyków głównie z uczelni wyższych i szkół z terenu całej Polski oraz uczonych zagranicznych. Co ważne, uczestniczkami i uczestnikami są zarówno osoby z tytułami profesorskimi, ze stopniami naukowymi doktorów habilitowanych i stopniami naukowymi doktorów, jak i tytułami zawodowymi magistrów,

zatem uczestniczkami i uczestnikami o znacznie zróżnicowanym wieku, co daje świadectwo „ciągłości i zmiany” w sposobach ujmowania faktów, zjawisk i procesów edukacyjnych.

Aktualna tematyka Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego w 2018 roku całkowicie lub w znacznej części mieści się w pięciu poniższych polach rozważań teoretycznych, badawczych i praktycznych nad edukacją jutra.

Pierwsze pole obejmuje pogłębioną analizę wartości kluczowych dla edukacji i związanych z nimi aktualnymi celami, a z nimi z kolei – ze współczesnymi zadaniami wychowywania, kształcenia, opieki, animacji i profilaktyki. W ślad za analizowaniem aktualnych celów i zadań edukacji podejmowane jest prognozowanie edukacji w przyszłości, co jest zgodne z naczelnym hasłem Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego – *Edukacja jutra*. Prognozowanie idzie w parze z próbami opracowywania projektów zmian w edukacji w skali globalnej i w skali poszczególnych instytucji wychowawczo-kształcących.

Drugie pole zawiera dane z badań oraz doświadczeń praktycznych związanych z procesami edukacyjnymi oraz funkcjonowaniem podmiotów tych procesów, m.in. nauczycieli i uczniów, wychowawców i wychowanków, opiekunów i podopiecznych w wymiarach czasowych rozwoju człowieka: od wychowania przedszkolnego do edukacji dorosłych. Dane te wynikają z prób opisu, diagnozowania, wyjaśniania, rozumienia i interpretowania współczesnych faktów, zjawisk i procesów edukacyjnych – z myślą o edukacji przyszłości.

Trzecie pole zajmują refleksje wsparte na danych z badań naukowych i doświadczeń praktycznych na temat uwarunkowań procesów edukacji, ze zwróceniem baczonej uwagi na pozytywne i negatywne, formalne i nieformalne, wewnętrzne i zewnętrzne elementy uwarunkowań, zatem odnoszone do istotnych dla efektywności procesów edukacyjnych kontekstów, w tym współdziałania nauczycieli i wychowawców z uczniami i wychowankami oraz z rodzicami – z przesłaniami dla edukacji przyszłości.

Czwarte pole skupia:

- a. elementy wiedzy o edukacji wyłonionej głównie z badań pedagogicznych, jak i po części z doświadczeń praktycznych odnoszących się do przeszłości (badań i doświadczeń historycznych);
- b. elementy wiedzy o edukacji wyłonionej z analizy procesów i zjawisk edukacyjnych z innych, poza Polską, krajów europejskich i pozaeuropejskich (badań i doświadczeń porównawczych);
- c. elementy wiedzy o edukacji wyłonione z nauk pokrewnych dla pedagogiki (w węższym ujęciu dla nauk o edukacji), przede wszystkim z nauk filozoficznych (m.in. antropologii, aksjologii, etyki, estetyki), nauk psy-

chologicznych (m.in. psychologii rozwojowej, psychologii wychowania, psychodydaktyki, psychologii osobowości), nauk socjologicznych (np. socjologii edukacji, socjologii wychowania, socjologii kultury, socjologii moralności, socjologii rodziny), a także nauk o kulturze, nauk ekonomicznych, nauk związanych z prawem, nauk o organizacji, nauk etnologicznych i innych.

Elementy wiedzy o wychowaniu, kształceniu, opiece, animacji, profilaktyce czerpanej z badań i doświadczeń praktycznych: historycznych oraz porównawczych oraz wiedzy z dyscyplin pomocniczych dla pedagogiki służą uzyskiwaniu znacznie pełniejszego zbioru informacji oraz orientacji w aktualnej rzeczywistości i – co ważne – mogą być spożytkowane do projektowania „edukacji jutra”.

Piąte pole jest obszarem przeznaczonym dla przedstawiania danych z badań naukowych oraz doświadczeń praktycznych służących wprowadzaniu zmian w procesach edukacyjnych. Zmiany te stanowią próbę ulepszenia aktualnej edukacji, zmniejszania zagrożeń wychowawczych i dydaktycznych oraz – w ślad za tym – próbę formowania „edukacji jutra”. Kluczowymi inicjatywami poznawczymi na tym polu, a w konsekwencji użytecznymi w znacznym stopniu dla praktyki, są badania eksperymentalne (eksperymenty pedagogiczne) realizowane przez profesjonalnych badaczy. Do inicjatyw podejmowanych przez badaczy profesjonalnych wspólnie z praktykami należą „badania w działaniu”. W skład inicjatyw realizowanych przez praktyków wchodzi innowacje pedagogiczne: programowe, metodyczne, organizacyjne, te innowacje wiążą się z sięganiem do wiedzy teoretycznej i stanowią mogą inspirację do badań naukowych użytecznych do podnoszenia na wyższy poziom efektywności edukacji.

Zarysowana wyżej przestrzeń, składająca się z pięciu pól, przede wszystkim wymaga sensownego wypełnienia w 2018 roku, w Zakopanem, na XXIV Tatrzańskim Sympozjum Naukowym w postaciach pogłębionych refleksji naukowych i praktycznych, dyskusji, wymiany doświadczeń, analizy krytycznej, prezentacji projektów. Jednocześnie stanowi obszar poznawczych i praktycznych analiz, które mogą być podejmowane w trakcie Sympozjów w następnych latach.

Stanisław Palka
przewodniczący Komitetu Naukowego
XXIV TSN *Edukacja jutra*